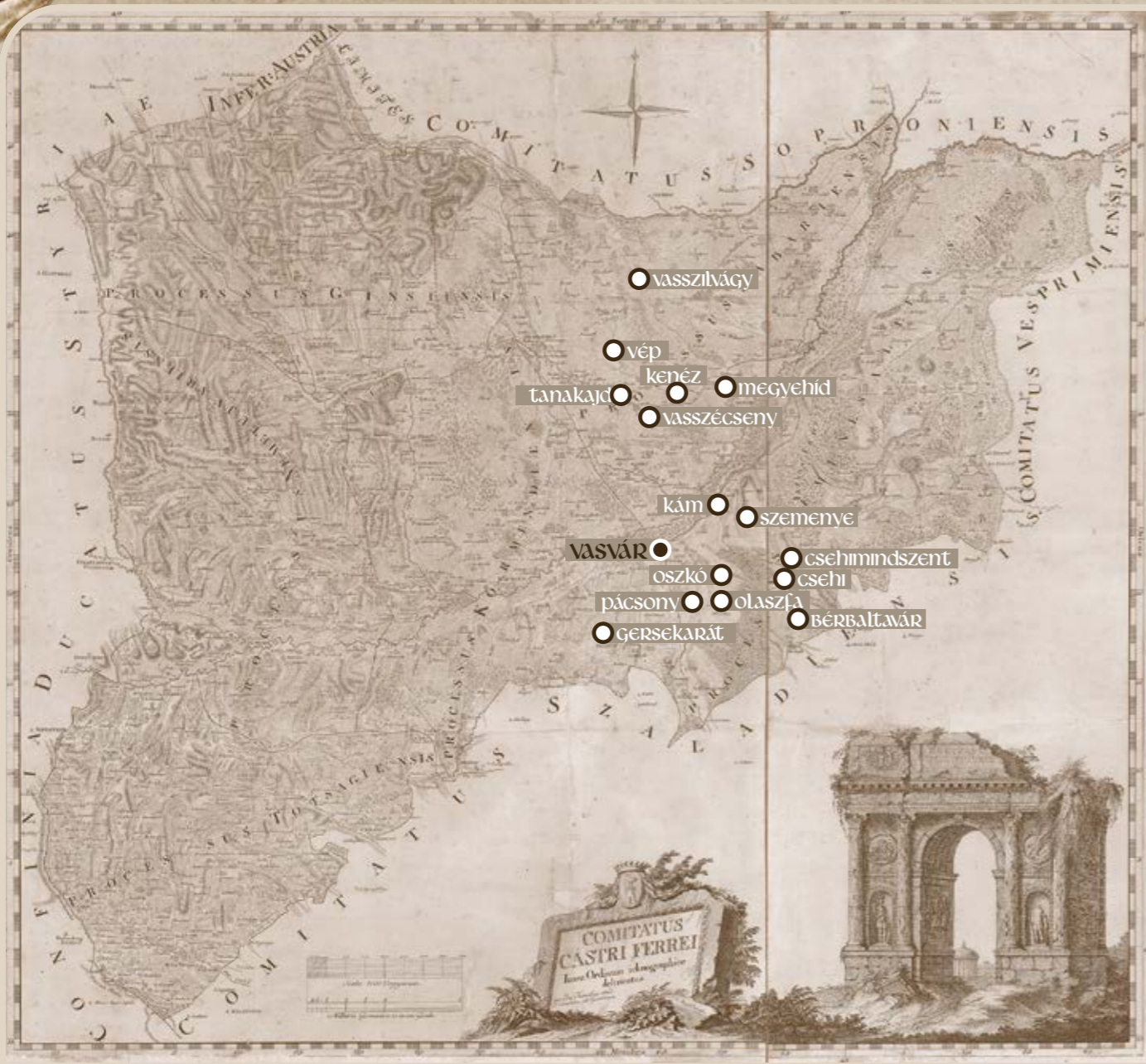


Avasvári káptalan ma ismert legkorábbi birtokösszeírását II. András király állította ki 1217-ben. Ez az oklevél – amely Zsigmond király 1412. évi átírásában maradt fenn – nemcsak a káptalan, hanem Vas megye történetének is egyik legkorábbi, részletes forrása, amely tizenöt vasi település első írásos említését őrizte meg. Kiadványunk a káptalant, magát az oklevelet és az érintett települések vázlatos történetét mutatja be.

ajánlás



▲ (Fotó: ZCD, 2017.)

Vasvári káptalan vasi települések 1217-2017. Ezzel dicsekedett a tulajdonos, hogy korábban megyeszékhely, társaskáptalannal rendelkező fontos város volt Vasvár. A káptalan épületéből és kéttornyú templomából csak a földalatti alapfalak maradtak. A török veszedelem idején – még időben – 1578-ban biztonságosabb helyre telepítették át fontos levéltárát. Szombathelyen a győri püspök várában állt a vártemplom, itt őrizték a levéltárát.

A szombathelyi püspökség alapításával a társaskáptalanból székeskáptalan lett. Az 1700-as évek végén elkészült székesegyházban helyet kapott a káptalan is. A belső sekrestye káptalani sekrestye lett, a felette lévő tereben káptalani levéltárral. A káptalani sekrestyében öltöztek és készültek fel a kanonokok a misékre és a zsolozsma imádkozására, ők is emelték a püspöki liturgia fényét. Épületes látvány volt, amikor a tiszteletreméltó testület tagjai lila gallérral és övvel kivonultak. A szentély stallumában minden tisztségviselő kanonoknak megvolt a helye. A káptalani sekrestye adott otthont a káptalani gyűléseknek, ahol az egyházmegye és a káptalan ügyeit megtárgyalták. A mai Madonna-kápolna eredetileg a káptalan védőszentjének, Szent Mihálynak lett szentelve. Falán a főangyalokkal és számtalan angyallal, valamint a káptalan alapításának elképzelt festményével. 1919-ben került a Madonna-szobor a kápolna főoltárára. Szent Mihály képét a káptalani sekrestye oltára felett helyezték el.

A Vasvár–Szombathelyi Székeskáptalan működési szabályzatát az idők változását követve – és az egyházi előírásoknak megfelelően – meg kellett újítani; ezek szerint él és tevékenykedik ma is a testület. A káptalan levéltára – az egyházmegyei levéltár részeként – az egykori nagypréposti házban kapott helyet. Olyan kincsesháza ez, amelyből főleg egyházmegyénk és megyénk történetét ismerhetjük meg.

BRENNER JÓZSEF
a Vasvár–Szombathelyi
Székeskáptalan
nagyprépostja

Vasvár és Vas megye neve szorosan összekapcsolódik a vasiak tudatában. Napjainkban szinte mindenki tudja, hogy Vas vármegye székhelye és névadó települése az államalapítás korától a török időkig Vasvár volt. A helyi identitások – így a vasi öntudat – megerősödésében nagy szerepet játszik a Hungarikum mozgalom és a helyi, megyei és nemzeti értékek lépcsőzetesen felépülő rendszere. Nem véletlen, hogy Vasvár számos értéke – a Vasvári sánc, a domonkos kolostor vagy a Békeház – egyben megyei érték is.

Kevésbé ismert – legalábbis a Vas megyeiek szélesebb közössége előtt –, hogy Vasvár régmúltja nemcsak a megye történetének gyökereit, hanem a helyi egyházszerkezet kialakulásának kezdeteit is magában rejt. Vasvár első keresztény temploma – amely az államalapítás korában az ispáni várban épült fel – egyben a megye egyik első temploma is volt. Innen indult ki az egyházszerkezet: a még pogány köznép megkeresztelése, templomok építése, temetők kijelölése. Itt jött létre a megye egyik legtekintélyesebb és legnagyobb múltú egyházi intézménye, a vasvári káptalan is.

A káptalan a mindennapi életnek is fontos része volt: nemesemberek, egyházi és világi intézmények hozták ide ügyes-bajos dolgaikat, ahol aztán írásba foglalták kéréseiket, a kiállított okleveleket pecsétjükkel hitelesítették, s azok egy-egy példányát elhelyezték a káptalani levéltárban. Így a káptalan nagyon sokat tudott a helyi életről, a közelebbi és távolabbi múlttól – a korabeli viszonyok között egy hatalmas adatbázis gazdája volt. A hozzá forduló ügyfelek már akkor is álmélkodva mondhatták: „az én fejem nem káptalan”.

A káptalan levéltára a vasi helytörténet kincsesháza. Ékesen bizonyítja ezt a jelen kiadványban bemutatott nyolcszáz éves dokumentum, amely egyrészt a káptalan múltjának első részletes forrása, másrészt tizenöt vasi település írásos történetének kezdőpontja is. A vasvári káptalan igazi helyi- és megyei érték, Vasvár és Vas megye immár évezredes történelmi folytonosságának jelképe. Fontos tehát, hogy múltját, tevékenységét és máig ható szellemiségét mindnyájan alaposabban megismerjük.

V. NÉMETH ZSOLT
kiemelkedő nemzeti
értékek felügyeletéért
felelős miniszteri biztos



(Fotó: ZCD, 2017.) ▲

A Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, a Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár és a Vasvári Múzeum közös kiadványa

Összeállította: **Benczik Gyula**
Kóta Péter
Rétfalvi Balázs
Tangl Balázs
Zágorhidi Czigány Balázs

Az oklevél szövegét: **Kóta Péter**
átírta és fordította: **Zágorhidi Czigány Balázs**

Szerkesztette: **Zágorhidi Czigány Balázs**

ISBN 978-615-00-5061-4

Vasvár–Szombathely, 2019

Kenedics József Vas vármegye térképe (1785)
– Az 1217. évi oklevélben szereplő települések kiemelésével
(MNL VaML Térképgyűjtemény T 132.)



AGRÁRMINISZTERIUM

A projekt az Agrárminisztérium támogatásával,
a HUNG-2018. pályázat keretében valósult meg.